

การนำหลักพุทธปรัชญาไปใช้จริงในชีวิตประจำวันเพื่อแก้ปัญหา
พฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือยของวัยรุ่น*
Applying Buddhist Philosophy to Functional Use for Everyday
Life to Solve the Problem of Spending Extravagant Behaviors in
Adolescent

ชานินี ยศพันธ์

Chaninee Yosphan

สุวิน ทองปั้น

Suwin Thongpan

จรัส ลีกา

Jaras Liga

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: chanineeyosphan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทาง การแก้ปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือยของวัยรุ่นด้วยการนำหลักพุทธปรัชญาไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน และเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำไปใช้ด้วยการนำหลักโกศวิภาค 4 และทฤษฎีธัมมิกัตถะ อันเป็นวิธีการทำให้วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญที่วัตถุซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ก่อปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือยของวัยรุ่น ถือเป็นวิถีทางที่ส่งเสริมอำนาจแห่งกิเลสตัณหา ถึงแม้ชีวิตช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่เต็มไปด้วยพลัง มีความอยากรู้อยากเห็น แต่การปลูกฝังแนวทางบริหารจัดการเงินตามหลักพุทธปรัชญาถือเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง เพราะหากไม่สร้างเสียแต่วันนี้พลังและความอยากรู้อยากเห็นของวัยรุ่นก็อาจจะไร้ทิศทาง พุทธปรัชญาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือยของวัยรุ่น เป็นแนวทางที่เรียบง่ายแต่แฝงไว้ด้วยคุณค่าทางสติปัญญาเพื่อการใช้เงินอย่างใคร่ครวญ และก่อประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ : เงิน, พุทธปรัชญา, วัยรุ่น, ฟุ่มเฟือย

* Received 1 January 2017; Revised 18 December 2017; Accepted 20 January 2018

Abstract

This article is intended to provide guidance solving the problem of using the extravagance of teenagers by applying Buddhist philosophy to use in everyday life and foresee the importance of applying the principles of the Fourfold Division of Consumption and Ditthadhammikathathe as a way to make teens immune to the current popular consumerism that attaches importance to the object. This is the main cause of the problem of spending money for teenagers which could be a way to promote the power of passions. Although teenage life is full of energy and have curiosity but the cultivation of money management guidelines in Buddhist philosophy is very important, If not created today the power and the curiosity of the teenager is seemed to be mistakable. Buddhist philosophy has played an important role in solving the problem of spending money on youth. It's a simple but intellectual way to spend their money and get the maximum benefit.

Keywords: Money; Buddhist Philosophy; Adolescent; Extravagance

บทนำ

ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทุกคนในสังคม ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ขาดเสียมิได้เพื่อให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้เนื่องจากเราทุกคนกำลังอยู่ในโลกทุนนิยมทุกอย่างต้องใช้เวลาถึงแม้เงินอาจจะไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในชีวิตของคนเราก็คงจริง แต่เงินได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้เงินอยู่ในฐานะสิ่งจำเป็นไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเพศใด ยากจนหรือมั่งมีเพียงใด มียศถาบรรดาศักดิ์หรือไม่ ก็ตาม ล้วนมีเงินเข้าไปมีบทบาทในชีวิตอยู่ด้วยเสมอ ในโลกแห่งความเป็นจริงกลับพบว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมมีปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินต่างๆที่เงินเป็นสิ่งไม่มีชีวิตจิตใจ และดูเหมือนว่าอยู่ภายใต้การสั่งการของมนุษย์ที่จะใช้มันออกไปอย่างไรเพื่อสนองความต้องการ ดังนั้นข้อควรพิจารณาที่สำคัญสองประการก็คือ ความจำเป็นและความเพียงพอของเงินที่มีต่อจิตสำนึกคนแต่ละคนควรจะเป็นไปอย่างไรเพื่อให้ชีวิตทุกชนชั้นน้อยที่สุด เพราะความจำเป็นและความเพียงพอต่อเงินในจิตสำนึกของคนแต่ละคนนั้นย่อมแตกต่างกันไป ไม่อาจที่จะนำมาเปรียบเทียบกันได้เนื่องจากการใช้เงินเป็นเรื่องความพึงพอใจส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามความจำเป็นและความเพียงพอต่อเงินนี้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือย ในแง่ความจำเป็นของเงินมักผูกโยงเข้ากับอุปนิสัยและทัศนคติและวิจารณ์ตามความมีเหตุผล ส่วนความเพียงพอต่อเงินจะมุ่งไปที่ภาวะความรู้สึกว่าตนเองมีครบแล้วไม่ต้องการอีก และมีความพอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ในระดับ

นั้น เส้นแบ่งระหว่างความจำเป็นและไม่จำเป็นความเพียงพอและไม่เพียงพอ ดูเหมือนได้จางหายไปตามอิทธิพลของกิเลสตัณหา

สาเหตุแห่งความฟุ่มเฟือย

บทความนี้จะได้แบ่งสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือยออกเป็น 2 ประการที่สำคัญ ได้แก่ กระแสความเป็นบริโภคนิยม และปัจจัยด้านสังคม

1. กระแสความเป็นบริโภคนิยม หมายถึง การนิยมบริโภคฟุ่มเฟือย ที่เกินความต้องการที่จำเป็นในชีวิตและเกินกว่าฐานะการเงินและรายได้หรือความสามารถในการผลิตของคน หรือของประเทศเป็นลัทธิที่แพร่หลายในประเทศไทยมาก การไปจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าที่จำเป็นในชีวิตเป็นเรื่องการบริโภคตามปกติที่ทุกคนทำกัน แต่การจับจ่ายใช้สอยที่มากเกินไป บ่อยเกินไป แพงเกินกว่าฐานะรายได้และความจำเป็นเป็นพฤติกรรมที่คนไทยส่วนใหญ่นิยมปฏิบัติกัน ถือว่าอยู่ในขั้นเสพติดลัทธิบริโภคนิยมตามหลักพุทธปรัชญาได้ให้เหตุผลถึงสาเหตุของการบริโภคปัจจัย 2 ประการ คือ

1) ความต้องการทางกายหรือความต้องการพื้นฐานของมนุษย์นั้น เป็นไปเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้เป็นประโยชน์ที่แท้จริง ได้แก่ การกิน (เพื่อแลกเปลี่ยนธาตุไปสร้างอวัยวะและเนื้อเยื่อ) การหายใจ (เพื่อเอาอากาศไปฟอกโลหิตให้สะอาด) การขับถ่าย (เพื่อเอาของเสียออกจากร่างกายไปทิ้ง มิเช่นนั้นจะเป็นพิษต่อร่างกาย) การนอน (เพื่อให้สมองพักผ่อน และร่างกายมีเวลาพักผ่อน โดยเฉพาะกล้ามเนื้อตลอดจนมีเวลาซ่อมแซมร่างกายได้ดีขึ้น) การกินยา (เพื่อให้พลังงานแก่ร่างกาย รักษาโรค ฆ่าเชื้อโรคที่จะมาทำร้ายร่างกายให้อ่อนแอจนถึงตั้งชีวิตได้ลำบาก) การสวมใส่เสื้อผ้าปกปิดร่างกาย (เพื่อความอบอุ่นร่างกาย และป้องกันการขีดข่วนร่างกาย แผลงกัดต่อย และป้องกันการกระแทกสารเคมีสัมผัสโดยตรง)

2) ความต้องการทางใจ ตามหลักพุทธปรัชญานั้นมี 2 ประเภท คือ ความต้องการทางตัณหา (ความอยาก) และความต้องการจากฉันทะ (ความชอบในสิ่งดี) เป็นความต้องการชนิดที่เรียกว่า ตัณหาหรือความทะยานอยากที่อยู่บนพื้นฐานของอวิชชา เป็นความต้องการสิ่งตอบสนองปรนเปรออันไม่จำกัดเนื่องจากขาดปัญญาในการพิจารณาอย่างแยบคายมากำกับ จึงทำให้มนุษย์มุ่งตอบสนองความต้องการตามแรงผลักดันของอัตตาของคนแต่อย่างเดียว ทำให้กิจกรรมที่มุ่งแสวงหา (ปรียะสนา) ครอบครองและสะสมวัตถุปัจจัยเป็นไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (Unlimited) โดยมีได้คำนึงถึงเป้าหมายหรือคุณประโยชน์ที่แท้พฤติกรรมการบริโภคที่ดำเนินอยู่จึงเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหา (ความทุกข์) ต่อชีวิตของมนุษย์สังคมและธรรมชาติเมื่อพิจารณาถึงประเด็นเรื่องความต้องการ (Demand) ของมนุษย์ในทัศนะของพุทธปรัชญาต้องยอมรับว่า โดยธรรมชาติแล้วความต้องการของมนุษย์นั้นไร้ขีดจำกัด (Unlimited want) ในพุทธศาสนานั้นมีพุทธภาษิตเปรียบเปรยว่า “โลกคือหมูสัตว์พร่องเป็นนิจ ไม่อ้อมในกาม (รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส) เป็นทาสแห่งตัณหา” หรือ “นัตถิตัณหา สมา นที” นั่นคือ หวังน้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี

เพราะว่าแม่น้ำนั้นบางโอกาสบางเวลายังมีเวลาที่เต็มได้แต่ความต้องการของมนุษย์นั้นไม่มีวันเต็ม (Suwattano, 2014) “ไม่มีอะไรเป็นของตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป” พระองค์ทรงตรัสไว้

ความต้องการที่เรียกว่าฉันทะ (Chanda) ซึ่งเป็นความต้องการที่มีวิชา โดยที่ ฉันทะ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 247) หมายถึง สร้างความพอใจในกุศล คือ ความประสงค์ จะทำยิ่งขึ้น ความพึงพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ ความฉลาด ความพอใจในธรรม ฉันทสมาธิ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 13 ข้อ 247) หมายถึง สมาธิที่เกิดจากฉันทะ ด้วยเหตุนี้จึงเป็น ความต้องการอันเกิดจากการใช้ปัญญาเป็นตัวชี้้นำ ทำการพิจารณาอย่างรอบคอบแบบคายแล้ว จึงทำการบริโศกซึ่งมุ่งตรงไปสู่เป้าหมาย หรือ อัตถะที่แท้จริงของชีวิต เพื่อสร้างคุณภาพของชีวิต สังคมและธรรมชาติเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในระดับขั้นที่สูงขึ้นไป การบริโศกตามนัยนี้จึงเป็นการตอบสนองความต้องการที่มีขีดจำกัด (Limited want) และห่างไกลจากปัญหา (ทุกข์) ตลอดจนเป็นพลังชักนำชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายอันดีงาม จึงเท่ากับเป็นพลังและตัวบ่งชี้ทิศทางความต้องการหรือความทะยานอยาก (ตัณหา) ด้วยปัญญารู้เท่าทัน และถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้น ในการเผชิญหน้ากับปัญหาของการ กระตุ้นความต้องการอันไม่จำกัดของมนุษย์ในสังคม สังคมปัจจุบันภายใต้อิทธิพลครอบงำของ บริโศกนิยมถูกผลักดันให้เราแสวงหาความพึงพอใจ หรือความสุขจากการครอบครอง การ สะสม และการบริโศกด้วยตัณหา เป็นเหตุให้ได้รับความสุขที่ตั้งอยู่บนฐานของการเบียดเบียน สังคมจึงเต็มไปด้วยการแข่งขันที่สร้างความเดือดร้อนวุ่นวายของวิกฤตการณ์ที่หาทางออกได้ ยาก ขณะเดียวกันมนุษย์ก็ต้องเผชิญกับปัญหาภาวะแวดล้อมทางนิเวศวิทยา อันเนื่องมาจาก ผลกระทบของธรรมชาติที่ถูกขูดรีด และนำมาใช้สนองความต้องการอันไร้ขีดจำกัดนี้ไปด้วย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความต้องการทางใจด้านฉันทะนั้น เป็นความชอบในสิ่งดีเป็นความต้องการที่จะพ้น ทุกข์ต้องการศึกษาจิตใจตนเอง ไม่จำเป็นต้องซื้อหา แต่ต้องลงทุนลงแรงตัวเอง ในเรื่องความ อุดมทุน และขยันหมั่นเพียร จนเกิดความรู้จริงแห่งธรรมชาติซึ่งสุดท้ายจะบริโศกสุขที่เกิดจาก ความอิมใจ ต่อความสว่าง สะอาด และสงบ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ขั้นสูงสุด (Thangrew, 1992)

จากเหตุผลดังกล่าว คือเหตุผลการบริโศกปัจจัย 4 ของพุทธปรัชญา ที่อิงความเป็น บริโศกนิยมวิเคราะห์ได้ว่าสาเหตุของการบริโศกปัจจัย 4 ของคนไทยกลุ่มบริโศกนิยมมีอยู่ 2 สาเหตุคือ สาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก สาเหตุภายในคือ ความสนองความอยากที่เกิด จากการบริโศก ความอยากที่จะบริโศกปัจจัย 4 เพื่อให้เกิดความพึงพอใจเกิดความสุขสบาย สาเหตุภายนอกเป็นสาเหตุที่เกิดจากค่านิยมที่คนในสังคมเข้าใจว่า การบริโศกแบบบริโศกนิยม ถ้าบุคคลใดบริโศกด้วยราคาที่สูง สวยหรือคนในสังคมก็จะเชิดชูนับถือ หากวิเคราะห์ตามหลัก พุทธปรัชญาแล้ว ทศนะพุทธปรัชญาไม่เห็นด้วยกับการบริโศกในลักษณะ

เช่นนี้เพราะเป็นการบริโภคเพื่อสนองความอยากและบริโภคเพื่อให้สังคมภายนอกคิดว่าตนเองเป็นผู้มีฐานะร่ำรวย มีอำนาจวาสนา ในทางตรงข้ามพุทธปรัชญาเห็นด้วยกับการบริโภคโดยใช้ปัญญาพิจารณา ก่อน การที่จะบริโภคควรให้รู้จักคุณค่าที่เกิดจากการบริโภคเพื่อคุณภาพของชีวิต การบริโภคปัจจัย 4 เพื่อการดำรงอยู่แห่งชีวิต ทศนะพุทธปรัชญาเห็นว่าแนวคิดเช่นนี้เป็นแนวคิดที่อาจสร้างความสุขได้อยู่ในระดับหนึ่ง คนกลุ่มบริโภคนิยมทำได้เพียงได้รับเป็นความสุขชั่วคราวเท่านั้น ในความเป็นจริงยังมีความสุขที่ยั่งยืนแต่ต้องรู้จักใช้ปัญญา และมีแนวคิดที่กว้างไกลให้รู้จักเลือกบริโภคปัจจัยตามคุณค่าแท้ อันมีความเหมาะสมที่คำนึงถึงความจำเป็นตามสมควรแก่ชีวิต

ปัจจัยด้านสังคม

สังคมและ วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้เปรียบเสมือนเหรียญเงินที่มีด้านหน้าและด้านหลัง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องที่ไม่เพียงแต่สัมพันธ์กับกลุ่มคนเท่านั้น หากยังเกี่ยวข้องกับสถานที่ และเวลาอีกด้วย ซึ่งผลของความสัมพันธ์เช่นนี้ ทำให้ลักษณะของสังคม และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ไม่ใช่ภาพนิ่ง แต่มีความเป็นพลวัต เพราะฉะนั้นสังคม และวัฒนธรรม จึงมีธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ปัจจัยด้านที่มีอิทธิพลทางสังคม

1) ครอบครัว เป็นระบบย่อยที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญมากที่สุดในสังคมและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก พร้อมทั้งมีบทบาทการอบรมสั่งสอนด้านต่างๆ มากมาย ครอบครัวจึงมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการ กล่าวคือ หากมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัว มีความรักความอบอุ่น ความห่วงใยซึ่งกันและกัน ตลอดจนการเลี้ยงดูของบิดามารดาที่เหมาะสม ซึ่งถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ย่อมจะเป็นสิ่งเอื้อต่อการพัฒนาของเด็กที่จะเป็นวัยรุ่นที่ดี นอกจากนี้ครอบครัวยังทำให้หน้าที่เกี่ยวกับการสร้างค่านิยมของเด็กซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพ ความนิยมการบริโภคและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมการใช้เงิน

2) กลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นทั้งทางที่ดีและไม่ดีถ้าวัยรุ่นอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ก็จะชักจูงกันไปในทางที่ดีเอาใจแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการและกลุ่มเพื่อนยังช่วยสอนให้รู้จักอำนาจที่ไม่ใช่แบบส่วนตัว ทำให้เกิดการเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ จากการมีส่วนร่วมด้วย ถ้าฝ่าฝืนจะถูกกีดกันออกจากกลุ่ม แต่ถ้าอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน ก็อาจชักจูงไปในทางที่ไม่ดีรวมถึงการถ่ายทอดระเบียบวิธี และคุณค่าที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องการ เช่น หนีโรงเรียน เทียวเตร็ดเตร่สุรา ดิตยาเสพติด ซึ่งเป็นผลเสียต่อการเรียนและสุขภาพได้

3) สื่อมวลชน ในปัจจุบันมีหลายรูปแบบทั้งหนังสือพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์จึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่วัยรุ่นได้รับมากในชีวิตประจำวัน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความตื่นตัวต่อการรับข่าวสารทางสังคมจึงมีโอกาสได้รับความรู้และข่าวสารทางสื่อมวลชนมากกว่าวัยอื่นๆ แต่

สื่อมวลชนก็มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นทั้งในแง่บวกและแง่ลบ กล่าวคือ ถ้าเนื้อหานี้มีประโยชน์ความรู้ สร้างทัศนคติที่ดีสื่อมวลชนมีอิทธิพลในแง่บวก และส่งเสริมพัฒนาการด้วย และในทางกลับกันหาก เนื้อหาที่แสดงถึงความก้าวร้าวชั่วร้ายทางอารมณ์แล้ว สื่อนั้นก็จะมีประโยชน์ต่อบุคคลเลย ยัง ก่อให้เกิดผลเสียต่อวัยรุ่นและสังคมอีกด้วย (Suwonathat, 1990)

เนื่องด้วยเด็กวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการค้นหา ชอบเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่และต้องการได้รับการ ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ต่อความความคิดและการกระทำของวัยรุ่นมาก ดังนั้นสาเหตุ ที่หลายข้างต้นจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อความความคิดและการกระทำของวัยรุ่น กล่าวคือ เป็น ตัวผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือย

ปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือย บทความนี้จะได้อ้างอิงเอาการบริโภคนิยมตาม ความหมายของ Swagler (Roger Swagler, 1994) และ Sorell (Tom Sorell, 2013) ซึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าสามารถใช้เป็นตัวแทนรูปแบบพฤติกรรมการใช้เงินที่ก่อให้เกิดวิกฤติทางการเงินที่ ชัดเจนในกลุ่มวัยรุ่น มีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินวัย (Premature Affluence) หรือเกินฐานะ (ผู้วิจัย) วัยรุ่น เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง เนื่องจากมีรายได้ที่มาจากผู้ปกครอง หรือรายได้ที่ตนเองหาเองได้จาก การทำงานพิเศษ โดยที่ไม่ต้องคำนึงถึงการเก็บสะสมระยะยาว หรือมีภาระการใช้จ่ายในการ ดำรงชีวิตประจำวันมากเกินไป (J Mc Neal, 1990) จึงมีการตัดสินใจซื้อที่ใช้อารมณ์มากกว่า เหตุผล การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินวัยเกี่ยวข้องกับการที่วัยรุ่นต้องการประสบความสำเร็จและ ได้รับการตอบสนองโดยเร็ว

2. การบริโภคเพื่อโอ้อวด (Conspicuous Consumption) การบริโภคเพื่อโอ้อวด จึง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายอย่างหรูหรา เพื่อเป็นการแสดงสถานะทางสังคมให้แก่ผู้อื่นได้ เห็น ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่เพียงผู้ที่มีสถานะทางสังคมที่สูงเท่านั้น แต่เป็น พฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้กับคนในสังคมทุกชนชั้น คนที่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า มักต้องการที่จะบริโภคสินค้าและบริการที่หรูหราเพื่อให้ผู้อื่นเห็นว่าตนแตกต่างจากคนที่ต่ำกว่า (Invidious Comparison) ส่วนผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า ต้องการ ครอบครองสินค้าอุปโภคบริโภคที่ดูหรูหรา เพื่อให้ดูเหมือนว่าตนอยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมที่สูงขึ้น (Pecuniary Emulation)

3. การซื้อโดยขาดการไตร่ตรอง (Impulsive Buying) การซื้อโดยขาดการไตร่ตรองแต่ เดิมหมายถึง การซื้อที่ไม่ได้มีการวางแผน หรือคิดไว้ล่วงหน้า (Unplanned Purchase) เป็น การซื้อที่เมื่อผู้บริโภคเห็นแล้วเกิดความต้องการอย่างฉับพลันและตัดสินใจซื้อทันทีซึ่งในหลายๆ ครั้งมักเป็นการซื้อที่ไม่รอบคอบ ขาดการใคร่ครวญ อันอาจนำไปสู่การซื้อของที่ไม่ได้คุณภาพ ผิดประเภท นำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ หรือกระทั่งไม่ได้นำไปใช้เลย ทำให้เกิดการสูญเสีย และสูญเปล่า

4. ความเป็นวัตถุนิยม (Materialism) มีทั้งแนวคิดที่เห็นว่า วัตถุนิยม เป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่บุคคลถือเอาการครอบครองวัตถุสิ่งของเป็นศูนย์กลางของชีวิตตน และการครอบครองวัตถุสิ่งของนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำมาซึ่งความสุขในชีวิต ดังนั้น คนที่มีความเป็นวัตถุนิยมสูง จึงมักจะตัดสินความสำเร็จของตนเองและผู้อื่นจากจำนวน และคุณภาพของวัตถุสิ่งของที่ผู้นั้นครอบครอง และแนวคิดที่เห็นว่าความเป็นวัตถุนิยมแสดงออกผ่านลักษณะนิสัยสามประการ ได้แก่ ความรู้สึกหวงแหนในสมบัติของตนเองครอบครอง ความใจแคบการที่ไม่ชอบการต้องแบ่งปันสิ่งของของตนเองกับผู้อื่น และความอิจฉาริษยาเมื่อผู้อื่นครอบครองวัตถุสิ่งของที่มากกว่าหรือมีมูลค่ามากกว่า

หลักธรรมของพุทธปรัชญาที่นำมาใช้ที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินฟุ่มเฟือย มีอยู่หลายอย่าง แต่ในบทความวิชาการนี้จะขอนำชุดหลักธรรมที่เห็นว่ามีเหมาะสมและเพียงพอต่อการแก้ปัญหาสำหรับกลุ่มวัยรุ่น ประกอบด้วย โภควิภาค 4 และทิฏฐธัมมิกัตถะ

1. โภควิภาค 4 ในพระไตรปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ได้กล่าวไว้ถึงหลักโภควิภาคไว้ด้วยการแบ่งโภคะออกเป็น 4 ส่วน หลักการแบ่งทรัพย์โดยจัดสรรเป็น 4 ส่วน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 197) คือ

1) เอเกน โภเคน ญญเขย ได้แก่แบ่ง 1 ส่วน สำหรับใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงครอบครัว เลี้ยง คนที่ควรบำรุงเลี้ยงและทำประโยชน์การจัดแบ่งเงินส่วนนี้ไว้ก็เพื่อใช้จ่ายภายในบ้าน การเลี้ยงดูครอบครัว การเลี้ยงดูบุพพการีหรือบุคคลที่อยู่ในการดูแลของผู้ถือทรัพย์ เป็นส่วนสร้างเสริมคุณภาพชีวิตคือตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของร่างกาย

2) ทวิหิกมมปิยชเย ได้แก่ แบ่ง 2 ส่วนสำหรับใช้เป็นทุนประกอบการงานลงทุน ประกอบอาชีพ ที่สุจริตเป็นส่วนที่จัดแบ่งไว้เพื่อการทำธุรกิจการงาน เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพที่จัดไว้ 2 ส่วนนั้น เพราะให้ความสำคัญว่าการลงทุนเพื่อประกอบธุรกิจการงาน จัดว่าเป็นการพัฒนาอาชีพให้ก้าวสู่ระดับที่สูงขึ้น และเมื่อระดับหน้าที่การงานก้าวหน้ามากขึ้น ก็เป็นปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดสรรส่วนอื่นๆ พัฒนามากขึ้นด้วย การจัดสรรทรัพย์ส่วนนี้เองที่จะเป็นตัวชี้วัดการพัฒนา ยกระดับฐานะให้ก้าวขึ้นสู่ระดับที่สูงขึ้นได้เพราะหากมีอาชีพการงานหรือทุนในการประกอบอาชีพที่ชัดเจน การจัดสรรทรัพย์เพื่อใช้ในกิจกรรมอื่นๆ ย่อมอดตัดขัดสนไปด้วย

3) จตุตถณจ นิชาเปยย ได้แก่ แบ่งส่วนที่สี่สำหรับเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็นเร่งด่วน คือการจัดสรรทรัพย์ไว้เพื่อใช้ในคราวฉุกเฉิน หรือเหตุการณ์ที่ไม่ได้คิดหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า เช่นการเจ็บไข้ได้ป่วย หรืออุบัติเหตุ เป็นต้น ทั้งนี้การจัดสรรทรัพย์ส่วนนี้ไว้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เมื่อเหตุการณ์เร่งด่วนนั้นเกิดขึ้น การดำเนินการช่วยเหลือจะเป็นไปได้โดยสะดวก รวดเร็วขึ้น ซึ่งหากขาดการจัดสรรส่วนนี้แม้จะสามารถดำเนินการได้แต่ก็อาจเป็นอุปสรรคจนอาจไม่ทันเวลาก็เป็นได้ (พระไตรปิฎกพร้อมฎีกา เล่ม 10 ข้อ 244) ถือเป็นการปิดป้องทิศ 6

หลักการของโภควิภาคคือ การแบ่งทรัพย์หรือการจัดการบริหารทรัพย์สมบัติที่หามาได้ออกเป็น 4 ส่วน คือส่วนหนึ่งสำหรับใช้เลี้ยงชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัวและญาติมิตร ให้มีความสุขคิดเป็น 25 % อีกสองส่วนสำหรับการลงทุนเพื่อทำให้ทรัพย์งอกเงยเพิ่มพูนขึ้นมาคิดเป็น 50 % และอีกหนึ่งส่วนสำหรับเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็นเช่นเกิดทุกข์ภิกษุ โจรภัย อุทกภัย ราชภัย อัคคีภัย หรือการได้รับเหตุอันไม่คาดฝันเช่นเกิดอันตรายต่างๆ เป็นต้นคิดเป็น 25% เมื่อรวมกันทั้งหมดก็เป็น 100 %

2. ทิฏฐธัมมิกัตถะ ในอรรถกถา ได้กล่าวถึง ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ว่า เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาหมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 144: 289) อาจเรียกสั้นๆ ว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ หรืออาจเรียกเต็มๆว่า ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์ยศ เกียรติไมตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ คือ

1) อุฏฐานสัมปทา หมายถึง ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

2) อารักขสัมปทา หมายถึง ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

3) กัลยาณมิตตตา หมายถึง การคบคนดีไม่คบคบชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตน เจริญ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

4) สมชีวิตา หมายถึง การอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจะต้องเหนื่อรายจ่าย และรายจ่ายของเราจะต้องไม่เหนื่อรายได้ดังนั้น ทักษะพุทธปรัชญาจึงมิได้ปฏิเสธเรื่องเงิน หากแต่พระพุทธองค์ทรงวางหลักการไว้เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับพระสงฆ์ ต่อทำกิจของเงิน เพื่อป้องกันไม่ให้กุศลธรรมเกิดขึ้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน และไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้อำนาจของเงินอันอาจจะพัฒนาไปเป็นอสรพิษที่ย้อนกลับมาทำร้ายหรือทำลายวิถีชีวิตของการประพฤติพรหมจรรย์ได้แต่นั้นมิได้หมายความว่า พระพุทธศาสนาจะปฏิเสธทั้งหมด กล่าวคือสำหรับวิถีชีวิตของผู้ครองเรือน รวมถึงวัยรุ่นที่จะเติบโตเป็นอนาคตของชาติพระพุทธองค์ทรงแนะนำธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน อันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น ที่สามารถมองเห็นกันในชาตินี้ที่คนทั่วไปปรารถนา โดยมีชีวิตแบบเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อห่างไกลจากวิกฤตทางการเงินการใช้จริงในชีวิตประจำวัน ด้วยการปรับทัศนคติด้านลบ

1. ทศนคติด้านลบ “เงินคือ พระเจ้าทำไมถึงไม่ถูกต้อง” ทศนคติด้านลบข้อนี้ตรงข้ามกับทศนคติที่ว่า “เงินเป็นสิ่งไม่ดี” โดยสิ้นเชิงเลยทีเดียว ปกติคนที่เห็นเงินเป็นความเลวร้าย บุคคลนั้นจะพยายามทุกวิถีทางที่จะกำจัดเงินออกจากชีวิตเท่าที่จะเป็นไปได้โดยไม่รู้ตัว ในทางตรงข้ามบุคคลประเภทถือคติว่า “เงินคือ ทุกอย่างในชีวิต” ก็ะวัดค่าของคนโดยตัดสินจากเงินที่เขามีเรียกได้ว่าอยู่บนตรรกที่ว่า “มีมากกว่าย่อมดีกว่า มีน้อยถือว่าแย่” พื้นฐานของคนไทยเป็นชนชาติที่ชื่นชม “การรวยทางลัด” มาก ยกย่องคนรวยมากกว่าคนดี (Tantisuk, 2007) ถึงได้มีคำพูดติดปากตั่งแต่นักเรียนจำความได้ว่า “คนมีเงินเค้าเรียกว่าน้อง คนมีทองเค้าเรียกว่าพี่” ที่ไหนในโลกที่บูชาเงิน จำไว้เลยว่าที่นั่นมักมีการตัดสินบนสูงมาก

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นประเทศอเมริกาหรือประเทศไทยเราก็ตาม แม้จะมีการป่าวประกาศว่าเป็นประเทศที่เกลียดการคอร์รัปชันเป็นที่สุดก็ตาม แต่มันไปแสดงออกชัดเจนมากในแง่ของธรรมเนียมการ “ทิป” แทน ด้วยเหตุนี้พนักงานบริการทุกประเภท ตั้งแต่บริการตามร้านอาหารไปจนถึงคนขับรถแท็กซี่ ต่างตั้งหน้าตั้งตารอการทิปหนักๆ จากผู้ใช้บริการ จนตัวเองลืมไปว่านั่นคือ หน้าที่ของตนเองไม่ใช่การไปหาผลประโยชน์ทางอ้อมอย่างนั้น กล่าวคือควร “ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่” ชนชาติที่ยึดมั่นในวลีนี้ที่เห็นได้ชัดคือ ชาวญี่ปุ่น เมื่อครั้งที่คุณมณฑานันต์ดิสุข ไปทำงานที่ญี่ปุ่น ความที่คิดว่าญี่ปุ่นจะเป็นเหมือนอเมริกาที่ทุกอย่างต้องจ่ายทิป ดิฉันเลยทิปพนักงานยกกระเป๋าที่โรงแรมอิมพีเรียล พนักงานคนนั้นพูดด้วยท่าทีภาคภูมิใจอย่างมากว่า “No tipping in Japan” ด้วยน้ำเสียงภาคภูมิใจในเกียรติและศักดิ์ศรีตามหน้าที่ของตนเอง มันแสดงให้เห็นว่า เงินไม่ใช่พระเจ้า เค้าทำงานเพื่อเกียรติภูมิของความเป็นคนนั้นก็คือเงินอาจทำให้เราสบายได้ก็จริง แต่เงินก็ไม่ใช่ทุกอย่างทุกอย่างของชีวิต คิดได้อย่างนี้คือ อิสระภาพขนานแท้ประเด็นนี้สามารถอธิบายในเชิงพุทธปรัชญาว่า เมื่อมนุษย์ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นว่า นี่เป็นเรา นี่เป็นของของเรา ชีวิตย่อมหลุดพ้นจากกิเลสอันเป็นเครื่องพันนาการ และมีอิสระอย่างแท้จริง

ทางแก้ไขทศนคติด้านลบข้อนี้ก็เพียงยกระดับจิตใจด้วยหลักธรรมทางพุทธปรัชญา หรืออาจจะเรียกว่า ยกกระดับสู่ความมีจิตวิญญาณ (Spirituality) ที่สอนให้เข้าใจธรรมชาติของเงินอย่างแท้จริงว่า เงินไม่ใช่สิ่งชั่วร้าย และเงินก็ไม่ใช่พระเจ้า หากแต่เงินจริงๆแล้วมีค่าเป็นกลาง “Money is neutral” แท้ที่จริงแล้วอยู่ที่ตัวของเราเองที่เป็นผู้ถือเงินหรือใช้เงินที่จะวางท่าทีที่จะให้ความหมายของเงินว่า บวกหรือลบ ดีหรือเลว เราจะทำตัวให้เป็นทาสของเงินหรือนายของเงิน ก็ขึ้นอยู่กับตัวเราทั้งหมด ขึ้นอยู่กับตัวเราเท่านั้น ซึ่งในทางพุทธปรัชญาก็กล่าวในทำนองว่า ให้มนุษย์อยู่เหนือเงิน อยู่เหนือกิเลส รู้เท่าทันกิเลสและสามารถควบคุมตนเองได้ไม่ให้หลงไปตามอำนาจของมันนั่นเอง

2. ทศนคติด้านลบ “เงินเป็นเรื่องยุ่งยาก น่าปวดหัวทำไมถึงไม่ถูกต้อง” เด็กนักเรียนที่เติบโตขึ้นมาพร้อมกับ การเห็นบิดามารดาคร่ำครีดย่อยอยู่กับบัญชีค่าใช้จ่ายในบ้านตลอดเวลา หรือบิดามารดาที่ประสบปัญหาทางการเงินอย่างแสนสาหัสและถ่ายทอดให้บุตรหลานได้รับรู้

(Financial mess) เด็กคนนั้นมักจะโตขึ้นมาเป็นโรค “คิดเรื่องเงินแล้วปวดหัว” จนพัฒนา กลายเป็นผู้มีอาการทางจิตอ่อนๆ ที่เรียกว่า Financial illiterate คือ “โง่เรื่องเงิน” ไปเลย! ลักษณะอาการอย่างนี้ทำให้ผู้หญิงมากมายยกภาระให้สามีเป็นผู้ควบคุมเรื่องการเงินและดูแล บัญชีค่าใช้จ่ายภายในบ้านแต่เพียงผู้เดียว เพราะเธออ่านตัวเลขไม่ออก เช่น ดาราสาวชื่อดัง ระดับโลกมากมาย มีรายได้ล้นหลาม แต่ในบั้นปลายชีวิตกลับไม่มีเงินเหลือสักบาทเดียว เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเธอปล่อยให้สามีคุมบัญชีหมดทุกอย่าง ทำให้ศิลปินฝีมือเยี่ยม ต้องตายอย่างยาก ขณะที่เจ้าของลิขสิทธิ์ผลงานหรือนายทุนกลับเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ไป เต็มๆ ทำให้คนเก่งๆ อย่างคุณปฎิเสธการควบคุมดูแลผลประโยชน์ด้วยตนเอง ยกเรื่องการ บริหารเงินให้คนอื่นจัดการ หายนะจึงมาเยือนทางแก้ไข เปลี่ยนความเชื่อเป็น “เรื่องเงินไม่ใช่ เรื่องยากเกินความสามารถ” ขอแค่วัยรุ่นได้มีบุคคลชั้นนำที่ดีต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่าเมืองไทย ของเรายังขาดมืออาชีพด้านการบริหารการเงิน จึงทำให้หลายๆ คน ผิดพลาดด้านฐานะการเงิน จนแทบล้มละลาย ก็เพราะขาดครูหรือที่ปรึกษา ที่ปรึกษาที่ดีในยามยากก็คือ หลักการบริหาร เงินตามหลักพุทธปรัชญา ซึ่งเป็นแนวทางที่เราๆ ท่านๆ คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ไม่ใช่เป็น หลักการที่เอื้อมไม่ถึง หากแต่เป็นวิธีการที่เรียบง่ายแต่ทรงประสิทธิภาพ

3. ทศนคติด้านลบ “ได้เงินมาแล้ว ต้องให้รางวัลตัวเองด้วยการซื้อของ ทำไมจึงไม่ ถูกต้อง” เด็กวัยรุ่นหลายๆ คน คงเคยตกหลุมพรางอันนี้ “เมื่อเราทำได้จึงให้รางวัลตัวเอง” เพื่อ เป็นการตระหนักในคุณค่าความสำเร็จ ถือเป็นแรงจูงใจที่ดีอย่างหนึ่ง แต่กลายเป็นว่าการเดิน ซื่อปึงหาซื้อของที่อยากได้กลับทำให้วัยรุ่นต้องเครียดเล็กๆ เมื่อเวลาผ่านไปสักระยะพบว่า ของที่อยากได้ในตอนก่อนหน้านั้นกองสุมไว้แบบใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้มากนัก ใช้ประโยชน์ ไม่ได้เต็มที่กล่าวคือ ไม่คุ้มหลังจากค้นหาคำตอบ ผู้วิจัยจึงค้นพบความจริงว่า ทศนคติแบบ “Reward yourself” การให้รางวัลตัวเองนั้น เป็นความคิดที่ดีแต่ไม่มีความจำเป็น อีกทั้งคน ส่วนใหญ่มักตีความหมายผิดต่างหากเพราะคนมักตีความคำว่า “รางวัลชีวิต” เป็นวัตถุที่หรูหรา เช่น ให้รางวัลด้วยการไปเที่ยวที่แพงๆ เลิศหรูหรือกินอาหารหรูๆ หรือซื้อของยี่ห้อดังราคาสูง ทุกครั้งที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งในท้ายที่สุดอาจเป็นว่าเงินที่ได้มาไม่มีเหลือเก็บเลย ต้องมา ใช้สมองหาเงินมาเพิ่มอีกในการใช้จ่ายทางแก้ไข ให้พิจารณากลไกการทำงานของจิตคือ ... บางครั้งคนเราไม่สามารถเข้าถึงความปรารถนาที่แท้จริงของตนเอง มันเป็นส่วนที่อยู่เบื้องลึกใน จิตไร้สำนึก จนเรารู้สึกใจจะไร้ออกไปโดยขาดการไตร่ตรอง กรณีนี้ก็เช่นเดียวกัน การที่เรา ชอบให้รางวัลความสำเร็จเป็นการจ่ายเงินซื้อความเลิศหรูดูมีราคานั้น เป็นเพราะเราอยาก ชดเชยสิ่งที่เรารู้สึกขาดแคลนในวัยเด็กหรือในชีวิต คือ วิถีชีวิตแบบที่คนรวยเขามีกัน ซึ่งไม่ใช่ เรา เราไม่ได้เป็นเศรษฐีขนาดนั้น วิธีแก้ไขคือ... จงเปลี่ยนพฤติกรรมให้รางวัลตัวเองด้วยของ หุร ราคาแพง มาเป็นสิ่งที่มีความค่าต่อชีวิตแทน อย่างเช่น เอาเงินมาซื้อสุขภาพที่ดีให้บิดามารดา หรือทำบุญให้กับผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ด้วยไม่ลืมว่าเงินที่ได้ต้องจัดสรรตามหลักโภควิภาค ใน ขณะเดียวกันก็ต้องใช้ชีวิตอย่างพอเพียงตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ดังนั้นพฤติกรรมการให้รางวัล

ตัวเองในลักษณะนี้ช่วยยกระดับจิตใจของนักเรียนให้สูงขึ้น และมีความปลาบปลื้มใจอย่างที่สุด เป็นอันหมดปัญหาการให้รางวัลตัวเองด้วยของฟุ่มเฟือย

สรุป

การนำหลักพุทธปรัชญาไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อแก้ปัญหาวุฒิกรรมการใช้เงิน ฟุ่มเฟือยของวัยรุ่น เป็นวิธีแก้ที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ เพราะได้ชี้แนะให้มิได้วัยรุ่นมี พฤติกรรมการใช้เงินอย่างมีการบริหารจัดการอย่างครบวงจร ครอบคลุมในทุกมิติของการใช้เงิน โดยที่หลักโศกวิภาคมุ่งเน้นให้รู้จักวางแผนการเงินเพื่ออนาคต และหลักทิวฐธัมมิกัตถะที่มุ่งเน้น การวางตัวอยู่ในวิถีชีวิตเพื่อการสร้างฐานะให้มั่นคงอย่างยั่งยืน ทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของการ พึงพาดตนเองที่เกื้อกูลต่อตนเองและภาวะแวดล้อม เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ในโลก ซึ่งในที่สุด แล้วได้ทำให้เด็กวัยรุ่นกลายเป็นผู้รู้เท่าทันโลกสมัยใหม่และไม่ตกเป็นทาสของเงิน พร้อมกัน นั้นยังได้ตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ของตนให้เต็มประสิทธิภาพอันนำไปสู่ การมีพฤติกรรมการใช้เงินที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย, ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (1991). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปลเป็นภาษาไทย. คอลเลกชันของหนังสือต้นฉบับ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหามกุฏราชกุมารี.
- McNeal, J.U. (1992). Children as Customers. American Demographics, 12.
- Suwonathat, J. (1990). The belief in child rearing. Assistance Training Document for Development of children and parenting. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Suwattano, S (Pitakwong). (2014). Human beings ... Why are you born? Book 18 Sec. Ending Work-Ending Kramic in Transmigration. Bangkok: Humanitarian FundWhy Human born?.
- Swagler, Roger. (1994). Evolution and Applications of the Term Consumerism: Theme and Variations, The Journal of Consumer Affairs, Winter; 28 (2).
- Sorell, Tom. (2013). Morality, Consumerism and the Internal Market in Health Care. Journal of Medical Ethics, 23.
- Tantisuk, M. (2007). Money Matters at School, Never Teaching. 5th Edition. Bangkok: Siri Wattana Interprint Co., Ltd.

Thangrew, B. (1992). Epistemology, Theory, Knowledge, Philosophy Series. 2nd ed. Bangkok : Thanna Printing.